

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi

KRR.411.003.02.2022

Pan
Zbigniew Sadowski
Wójt Gminy Raciąż
Urząd Gminy Raciąż
ul. Kilińskiego 2
09-140 Raciąż

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/22/003 – Realizacja przez gminy zadań z zakresu ubezpieczeń rolniczych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Gminy Raciąż, ul. Kilińskiego 2, 09-140 Raciąż
Kierownik jednostki kontrolowanej	Zbigniew Sadowski, Wójt Gminy Raciąż od 4 listopada 2018 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Weryfikacja przez gminę spełnienia obowiązku przez rolnika ubezpieczenia 50% powierzchni swoich upraw w przypadku otrzymywania przez niego płatności bezpośrednich z Unii Europejskiej. Egzekwowanie przez gminę wnoszenia opłat od rolników z tytułu niewywiązywania się z obowiązku ubezpieczenia połowy swoich upraw w przypadku otrzymywania przez niego płatności bezpośrednich z Unii Europejskiej.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2022 do dnia zakończenia czynności kontrolnych, z uwzględnieniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, mających istotny wpływ na działalność objętą kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Kontroler	Juliusz Rzeszotarski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr KRR/38/2022 z 4 listopada 2022 r. <p style="text-align: right;">(akta kontroli str. 1-2)</p>

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ocenia działalność Wójta Gminy Raciąż w zakresie realizacji ustawowego obowiązku przeprowadzania kontroli ubezpieczenia powierzchni upraw rolnych przez rolnika, co do których uzyskał płatności bezpośrednie z Unii Europejskiej.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Wójt Gminy Raciąż w latach 2019-2022 nie realizował powyższego obowiązku i w konsekwencji nie egzekwował również od rolników opłat w wysokości 2 euro od 1 ha z tytułu niewywiązywania się z tego obowiązku.

Dopiero w trakcie kontroli NIK, Wójt Gminy Raciąż wydał zarządzenie w sprawie sposobu przeprowadzania kontroli spełniania obowiązku zawarcia umowy obowiązkowego ubezpieczenia OC rolników, budynków rolniczych i upraw rolnych. W zarządzeniu tym określono sposób weryfikacji i kontroli polisy lub innego dokumentu potwierdzającego zawarcie umowy ubezpieczenia upraw rolnych przez rolnika.

¹ Dz. U. z 2022 r., poz. 623, dalej: ustawa o NIK

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego kontrolowanej działalności

OBSZAR

Weryfikacja przez gminę spełnienia obowiązku przez rolnika ubezpieczenia 50% powierzchni swoich upraw w przypadku otrzymywania przez niego płatności bezpośrednich z Unii Europejskiej. Egzekwowanie przez gminę wnoszenia opłat od rolników z tytułu niewywiązywania się z obowiązku ubezpieczenia połowy swoich upraw w przypadku otrzymywania przez niego płatności bezpośrednich z Unii Europejskiej.

Opis stanu faktycznego

W latach 2019-2022 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych) Wójt Gminy Raciąż nie przeprowadzał kontroli zawarcia umowy ubezpieczenia upraw przez rolników, którzy uzyskiwali płatności bezpośrednie z Unii Europejskiej, od ryzyka wystąpienia szkód spowodowanych przez powódź, suszę, grad, ujemne skutki przezimowania lub przymrozki wiosenne³, zgodnie z art. 84 ust. 4 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych⁴.

Zgodnie z regulaminem organizacyjnym Urzędu Gminy Raciąż⁵ zadaniami w zakresie rolnictwa zajmuje się Referat Rolnictwa i Rozwoju Wsi Gospodarczego zatrudnionych jest 11 pracowników, a sprawami rolnymi zajmuje się jeden pracownik oraz Kierownik Referatu jako osoba nadzorująca. Do zadań Referatu w zakresie rolnictwa należy m.in. prowadzenie spraw związanych z szacowaniem szkód w uprawach rolnych powstałych z tytułu klęsk żywiołowych. W związku z wystąpieniem w 2019 r. suszy na terenie Gminy Raciąż, w wyniku poniesionych strat złożono 667 wniosków o udzielenie pomocy z czego tylko 87 wnioskodawców wykazało się ubezpieczeniem upraw.

Według stanu na dzień 29 listopada 2022 r. suma powierzchni gruntów w Gminie Raciąż wynosiła 24 287,6 ha⁶, a powierzchnia gruntów objętych płatnościami obszarowymi w 2021 r. wyniosła 16 956,5 ha⁷. Ogólna liczba gospodarstw rolnych w 2021 r. na podstawie danych podatkowych wg powierzchni rolnych powyżej 0,5 ha w Gminie Raciąż wynosiła 2 109 w tym 251 gospodarstw w przedziale powierzchni 0,5-1 ha.

(akta kontroli str. 79-94)

W toku kontroli NIK, Wójt Gminy Raciąż wydał zarządzenie nr 175.2022 z dnia 5 grudnia 2022 r. w sprawie sposobu przeprowadzenia kontroli spełnienia obowiązkowego ubezpieczenia OC rolników, budynków rolniczych i upraw rolnych. Zgodnie z postanowieniami ww. zarządzenia kontrola ma być przeprowadzana m.in. na podstawie list podatników opłacających podatek rolny z gospodarstwa o powierzchni powyżej 1 ha sporządzonego przez pracownika ds. podatków i opłat, ewidencji wniosków o przyznanie płatności. Poddanych kontroli ma zostać co najmniej pięć losowo wybranych gospodarstw z terenu Gminy Raciąż. Czynności kontrolne będą przeprowadzane w siedzibie Urzędu Gminy Raciąż lub w wyjątkowych przypadkach w miejscu zamieszkania osoby kontrolowanej, bądź na terenie

³ Dalej kontrole spełnienia obowiązku ubezpieczenia upraw.

⁴ Dz.U. z 2022 r. poz. 2277, dalej ustawa o ubezpieczeniach obowiązkowych.

⁵ Zarządzenie nr19.2022 Wójta Gminy Raciąż z dnia 19 stycznia 2022 r. w sprawie nadania Regulaminu Organizacyjnego Urzędu Gminy Raciąż.

⁶ <https://plonski.geoportal2.pl/map/ewopis/ewopis.php>

⁷ Dane pozyskane przez NIK z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Stwierdzona
nieprawidłowość

gospodarstwa rolnego będącego w posiadaniu lub we współposiadaniu osoby kontrolowanej. Ostateczny termin zakończenia kontroli ustalono na 30 listopada danego roku, a w terminie do 31 grudnia każdego roku sporządzane ma być sprawozdanie z przeprowadzonych kontroli.

Po wydaniu ww. zarządzenia nie przeprowadzono kontroli spełnienia obowiązku ubezpieczenia co najmniej 50% powierzchni upraw rolnych przez rolnika, który uzyskał płatności bezpośrednio z Unii Europejskiej.

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W latach 2019-2022 (do dnia zakończenia czynności kontrolnych) Wójt Gminy nie przeprowadzał kontroli spełnienia przez rolników, otrzymujących płatności bezpośrednio z Unii Europejskiej, obowiązku dotyczącego zawarcia umowy ubezpieczenia obowiązkowego upraw od ryzyka wystąpienia szkód spowodowanych przez powódź, suszę, grad, ujemne skutki przezimowania lub przymrozki wiosenne, zgodnie z art. 10c ust. 1 i 11 ustawy o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich, w związku z art. 84 ust. 4 pkt 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych. Podjęte przez Wójta Gminy działania (do dnia zakończenia kontroli NIK) polegające na wydaniu zarządzenia w sprawie sposobu przeprowadzenia kontroli spełnienia obowiązkowego ubezpieczenia OC rolników, budynków rolniczych i upraw rolnych, nie stanowią wypełnienia obowiązku realizacji przeprowadzania kontroli ubezpieczenia upraw rolnych.

W konsekwencji, nie egzekwowano od rolników opłat w wysokości 2 euro od 1 ha z tytułu niewywiązywania się z obowiązku ubezpieczenia połowy upraw (art. 10c ust. 6 i 7 ustawy o ubezpieczeniach upraw).

Wójt Gminy Raciąż wyjaśnił, że „(...) Fakt niewdrożenia odpowiednich procedur oraz braku kontroli spowodowany jest natłokiem obowiązków, którymi obciążony jest samorząd terytorialny. Jest to kolejne zadanie zlecone, które powoduje zarówno zaangażowanie po stronie gminy odpowiednich środków finansowych jak również kapitału ludzkiego w postaci odpowiedniej kadry pracowniczej. W miejscu tym należy zaznaczyć, iż Gmina Raciąż jest największą gminą powiatu płońskiego i jedną z większych gmin na terenie całego województwa mazowieckiego. Głównym źródłem utrzymania mieszkańców gminy jest właśnie produkcja rolnicza, przystępując do opracowywania odpowiednich procedur, a w dalszej kolejności egzekwowania obowiązkowego ubezpieczenia rolników należałoby sprawę potraktować kompleksowo z punktu widzenia mieszkańca gminy, więc w celu rzetelnego wykonania ww. obowiązków w gminie należałoby stworzyć wyodrębnione stanowiska poświęcone tylko przedmiotowej sprawie, na co na chwilę obecną w budżecie gminy brak środków. W związku z brakiem wdrożonych procedur oraz nieprzeprowadzania kontroli obowiązkowego ubezpieczenia upraw przez rolników nie występowało do odpowiednich instytucji o udostępnienie danych rolników otrzymujących płatności bezpośrednio. W związku z brakiem wdrożonych procedur oraz nieprzeprowadzania kontroli obowiązkowego ubezpieczenia upraw przez rolników nie egzekwowano od rolników wnoszenie opłat w wysokości 2 euro od hektara z tytułu niewywiązania się z obowiązku ubezpieczenia połowy gruntów rolnych, do których rolnik otrzymał płatności bezpośrednio ze środków Unii Europejskiej, ponieważ bez przeprowadzonego postępowania administracyjnego w przedmiotowym zakresie nie było podstawy do wydania decyzji określającej wysokość opłaty dla rolników z terenu gminy, którzy nie wywiązywali się z obowiązkowego ubezpieczenia upraw. Gmina Raciąż na dzień dzisiejszy nie podjęła działań informacyjnych dla rolników o obowiązkowym ubezpieczeniu co najmniej 50% powierzchni upraw w przypadku otrzymania przez rolnika płatności bezpośrednio z Unii Europejskich. Gmina Raciąż po wprowadzeniu odpowiednich procedur, poinformuje mieszkańców gminy

o obowiązku jaki spoczywa na nich z tytułu otrzymywania płatności bezpośrednich do gruntów rolnych. (...) Gmina Raciąż zobowiązuje się w najbliższym czasie do (...) przeprowadzania kontroli wywiązywania się z powyższego obowiązku przez rolników z terenu gminy”.

Najwyższa Izba Kontroli przyznaje, że zadanie polegające na prowadzeniu przez wójta gminy kontroli realizacji przez rolników obowiązku ubezpieczenia upraw rolnych nie jest zadaniem własnym, lecz zleconym, ale niezapewnienie odpowiednich środków finansowych na przeprowadzanie kontroli w ww. zakresie nie zwalnia wójta z obowiązku realizacji tego zadania. Przedmiotowe zadanie podlega realizacji na obszarze całego kraju, na ujednoliconych ustawowo i ustandaryzowanych zasadach.

(akta kontroli str. 5-78, 95)

IV. Wniosek

W związku ze stwierdzoną nieprawidłowością, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o przeprowadzanie kontroli ubezpieczenia upraw rolnych przez rolnika, co do których uzyskał płatności bezpośrednio z Unii Europejskiej.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Rolnictwa i Rozwoju Wsi Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania NIK
o sposobie wykonania
wniosku

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 14 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 16 grudnia 2022 r.

Kontroler

Juliusz Rzeszotarski
Główny specjalista k.p.

/-/

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Rolnictwa
i Rozwoju Wsi

p.o. Dyrektor
Marek Adamiak

/-/